

Leo Trotskij

Centrism, sekterism och den Fjärde Internationalen

22 oktober 1935

Det vore dumt att förneka existensen av sekteristiska strömningar mitt ibland oss. Och för övrigt; hur undvika varje sekteristiskt inslag i en rörelse som ideologiskt är en oförsonlig motståndare till arbetarklassens alla dominerande organisationer, och dessutom utsätts för en enorm förföljelse, utan tidigare motstycke, över hela världen?

Reformister och centrister tar till vara varje tillfälle till att peka finger åt vår 'sekterism' – men oftast åsyftar de då, inte våra svaga, utan våra starka sidor; vår seriösa attityd gentemot teori; våra ansträngningar för att i grunden under söka varje politisk situation och föra fram glasklara paroller; vår svurna fiendskap gentemot 'lätta' och 'bekväma' beslut som befriar oss från bekymmer idag, men förbereder, morgondagens katastrof. I munnen på en opportunist är anklagelsen för sekterism oftast en komplimang.

Marxistiska begrepp

Lustigt nog anklagas vi ofta för sekterism, inte bara från reformister och centrister, utan också från motståndare från 'vänster' – de oförbätterliga sekteristerna – som borde placeras bakom utställningsmonter på något museum. Grunden för deras missnöje med oss ligger i vår oförsonlighet gentemot dem i vår strävan att rensa våra led från alla sekteristiska barnsjukdomar, och därmed nå en högre utvecklingsnivå.

För den som bara ser till ytan kan det verka som om ord som sekterist, centrist o s v endast är polemiska uttryck som används om motståndare i avsaknad av andra, mer rättvisa och exakta beteckningar. Men ett begrepp som sekterism, och samma gäller opportunism, har en precis innebörd i marxistiskt språkbruk. Marxismen bygger sitt *vetenskapliga program* på upptäckten av de lagar som styr det kapitalistiska samhället. I sanning en ofantlig erövring!

Men ändå är det inte tillräckligt att skapa ett korrekt program. Det är dessutom nödvändigt att arbetarklassen accepterar det.

Men sekteristens natur är sådan att han gör halt efter uppgiftens första halva. Han ersätter aktivt deltagande i de arbetande massornas faktiska kamp, med abstrakt propaganda för ett marxistiskt program.

Sekteristens syn på samhället

Varje arbetarparti och partigrupp, går under sina inledande stadier igenom en rent propagandistisk period; det vill säga skolar sina kadrer. Perioden som marxistisk diskussionsgrupp inympar, utan undantag, en vana till att närma sig de aktuella frågorna inom arbetarrörelsen på ett abstrakt sätt. Och den som inte i tid förmår bryta denna varia, d v s hoppar över de hinder som omgärdar denna typ av organisation, förvandlas till en konservativ sekterist. Sekteristen ser på samhällslivet som en utmärkt skola, där han själv är lärare. Enligt honom, borde arbetarklassen sätta åt sidan alla mindre viktiga frågor och samlas kring hans talarstol. Då skulle allt ordna sig till det bästa!

Fast han i varje mening talar i marxismens namn, är sekteristen en direkt negation av dialektisk materialism, som utgår från och alltid återvänder till konkreta erfarenheter. En sekterist förstår inte den dialektiska växelverkan som existerar mellan ett 'fulländat' program och en levande (det vill säga ofullkomlig och oavslutad) masskamp. Sekteristens tänkande är detsamma som rationalistens, formalistens och utvecklingsmannens. Under ett visst stadium i

utvecklingen var rationalisten progressiv, som en kraft i motsättning till 1700-talets blinda övertygelser och vidskepelse. Rationalismens progressiva stadium upprepas i varje frigörelsekamp. Men rationalism (abstrakt propaganda) blir en reaktionär faktor i samma ögonblick som den vänder sig emot dialektiken. Sekterismen är fientlig gentemot dialektiken (inte i ord men i handling) i meningen att den vänder ryggen till den verkliga utvecklingen inom arbetarklassen.

Färdiga formler

Sekteristen lever i en atmosfär av färdiga formler. I regel passerar livet honom obemärkt; men då och då tittar han upp och upptäcker något som får honom att göra en 180-graders sväng och ofta gör att han fortsätter efter en rät linje men..... i motsatt riktning!

Bristande överensstämmelse med verkligheten skapar hos sekteristen behovet är att ständigt precisera sina (färdiga) formler. Detta kallas för 'diskussion'. För marxisten är diskussion ett viktigt och *funktionellt* instrument i klasskampen. För sekteristen är den ett självändamål. Men ju mer han diskuterar, ju längre bort från verkligheten hamnar han. Han är som en man som släcker sin törst med saltvatten. Ju mer han dricker, ju törstigare blir han. Här har vi grunden för sekteristens lättretlighet. Vem skickade honom saltet? Säkert 'svikarna' i det internationella sekretariatet¹. Sekteristen ser en fiende i var och en som försöker förklara för honom att ett aktivt deltagande i arbetarrörelsen kräver ständiga och upprepade bedömningar av den objektiva situationen, och inte högdragna domedagsprofetior från den sekteristiska talarstolen. Sekteristen ersätter analys av verkligheten med intriger, skvaller och hysteri.

Antipoder och tvillingar

Centrismen är i viss mening sekterismens absoluta motsats. Den fasar för exakta formler och söker andra vägar till verkligheten än teori. Men, trots Stalins beryktade uttryck, visar sig 'antipoder' (motsatser) ofta vara.... tvillingar!

Ett schema som utvecklas avskilt från det verkliga livet är ihåligt. Men verkligheten kan heller inte förstås utan teori. Så bägge dessa herrar, sekteristen och centristen, står i slutändan med tomma händer och bildar sällskap i sin fiendskap mot den genuine marxisten.

Hur många gånger har vi inte stött på en självbelåten centrist som anser sig själv vara 'realist' därför att han ger sig ut på en simtur utan något som helst ideologiskt bagage, och därför kastas omkring som ett hjälplöst rov för vågorna. Han är oförmögen att förstå att principer inte är död barlast utan en livlina för den revolutionäre simmaren.

Sekteristen, å sin sida, vill i allmänhet inte simma alls, i rädsla för att blöta ner sina principer. Han sitter på stranden och föreläser om moral för klasskampens flod. Men ibland hoppar en och annan desperat sekterist huvudstupa ner i vattnet, får tag på en centrist och drar ner honom under ytan, så att bägge drunknar.

Så har det alltid varit, så kommer det förbli.

I vår epok, som utmärks av upplösning och uppsplittring finns det ett stort antal exempel på grupperingar i olika länder, som antagit ett marxistiskt program, ofta genom att låna bolsjevikernas, och sedan mer eller mindre förvandlat sitt ideologiska bagage till förstelnade bokstäver på ett papper.

¹ Internationella sekretariatet var det internationella beslutande organet för vad som sedan blev den Fjärde Internationalen, vilken grundades 1938.

Låt oss, som ett exempel, ta upp den kanske bästa företrädaren för denna typ, den belgiska grupp som leds av kamrat Vereecken².

‘Spartacus’, gruppens tidning, tillkännagav den 10 augusti att man anslöt sig till den Fjärde Internationalen. Detta måste välkomnas. Men samtidigt är det nödvändigt att i förväg slå fast att Fjärde Internationalen skulle vara dödsdömd om den gjorde eftergifter för sekteristiska tendenser.

Vereeckens förutsägelse

Vereecken var på sin tid en oförsonlig motståndare till att franska ‘Ligue Communiste’ skulle gå in i socialistpartiet. Detta var inget brott; frågeställningen var ny och meningsskiljaktigheter fullkomligt förståeliga. På sätt och vis var också överdrifter i den ideologiska debatten förklarliga och i varje fall oundvikliga. Således förutsade Vereecken Bolsjevik-Leninisternas³ ofrånkomliga undergång som organisation, till följd av dess ‘uppgående’ i den Andra Internationalen. Vi råder Vereecken att återigen publicera gårdagens profetiska dokument i ‘Spartacus’.

Men detta är inte det huvudsakliga felet. Än värre är att ‘Spartacus’ idag försöker slingra sig undan, genom att säga att den franska sektionen förblev sina principer trogna ”i en anseelig, vi kan till och med säga stor omfattning”. Om Vereecken uppförde sig som en marxist, skulle han klart och entydigt deklarerat i vilket avseende den franska sektionen lämnade sina principer åt sidan och han skulle gett ett direkt och ärligt svar på frågan om vem som bevisades ha rätt: Förespråkarna eller motståndarna till entrism i socialistpartiet?

Demokratisk centralism

Vereeckens attityd till att vår belgiska sektion gick in i det reformistiska socialdemokratiska partiet är än mer felaktig. I stället för att studera erfarenheterna från detta arbete som utfördes under nya betingelser och kritisera åtgärderna om de berättigar till kritik, fortsätter Vereecken att klaga på villkoren för diskussionen i vilken han blev besegrad. Diskussionen, förstår du, var ofullständig, otillräcklig och okamratlig; Vereecken misslyckades med att stilla sin törst med saltvatten. Det fanns ingen ‘verklig’ demokratisk centralism i förbundet! Gentemot motståndarna mot entrism visade sig förbundet vara... ‘sekteristiskt’.

Det står klart att kamrat Vereecken har en liberal, inte en marxistisk, uppfattning om sekterism. I detta liknar han uppenbarligen centrister. Det är felaktigt att diskussionen var otillräcklig; den fördes under flera månader, genom muntliga diskussioner och i tidningen samt dessutom internationellt. Sedan Vereecken misslyckats med att övertyga andra om att på stället marsch var den bästa revolutionära taktiken, vägrade han att underkasta sig beslut, fattade av organisationen nationellt och internationellt. Mer än en gång försäkrade representanter för majoriteten Vereecken att om framtida erfarenheter visade att vi handlat felaktigt, så skulle vi gemensamt korrigera misstaget.

Hur är det möjligt att någon, efter 12 års kamp i Bolsjevik-Leninisterna, saknar tilltro till sin egen organisation, så till den milda grad, att han inte bevarar disciplinen utåt, i handling, även om det finns taktiska meningsskiljaktigheter? Vereecken bekymrade sig inte om att föra

² Vereecken var en av grundarna i vänsteroppositionen i Belgien. Lämnade den belgiska sektionen 1934 i opposition mot den entristiska taktiken (vilket artikeln handlar om). Han gick med i organisationen igen 1936, men lämnade den återigen 1938 på grund av bildandet av den Fjärde Internationalen och dess kamp mot exempelvis POUM i Spanien (‘vänster’-centristisk gruppering).

³ Bolsjevik-Leninisterna var rörelsens övergripande namn, efter det att man slutat verka som en vänsteropposition inom kommunistpartierna och före bildandet av den Fjärde Internationalen.

kamratliga och försonliga diskussioner. Så efter majoriteten av den belgiska sektionen gått in i det socialdemokratiska partiet, befann sig Vereeckens grupp utanför våra led. Och skulden för detta faller helt och hållet på dem själva.

Anpassning till 'legaliteten'

Om vi återvänder till frågeställningens kärna, är kamrat Vereeckens sekterism höjd över alla tvivel, i sin grovt tillyxade dogmatism – 'Vad är detta?', utbrast han indignerat. 'Lenin sa att vi skulle bryta med reformisterna, men de belgiska Bolsjevik-Leninisterna går in i ett reformistiskt parti!'

Men vad Lenin menade var att man skulle bryta med reformisterna som en oundviklig konsekvens av en politisk kamp mot dem och inte som en handling för att 'frälsa oss från ondo', oberoende av tid och plats. Han förespråkade en splittring från socialpatrioterna för att dra massorna från socialpatriotismen, inte för att rädda sin egen själ. I Belgien är fackföreningarna kopplade till partiet. Det belgiska partiet är i allt väsentligt den organiserade arbetarklassen.

Men att revolutionärerna gick in i det belgiska arbetarpartiet, öppnade naturligtvis inte bara nya möjligheter, det medförde även inskränkningar. När man ska propagera för marxistiska idéer blir det nödvändigt inte bara att bedöma den borgerliga statens 'legala' möjligheter och begränsningar, utan även manöverutrymmet i det reformistiska partiet (det kan tilläggas att dessa i stor utsträckning sammanfaller). Rent generellt bör anpassningen till en främmande organisms rörelsefrihet otvivelaktigt faror i sitt sköte. Men detta förhindrade inte bolsjevikerna att nyttja till och med tsarismens 'legala utrymme'. Bolsjevikerna tvingades i många år att kalla sig, inte socialdemokrater, utan 'konsekventa demokrater' på fackföreningsmöten och i den legala pressen. Och detta skedde inte ostraffat; ett ansevärt antal av de som anslöt sig var mer eller mindre 'konsekventa demokrater' och definitivt inte internationalistiska socialister! Men, genom att komplettera legal med illegal verksamhet, kunde bolsjevikerna övervinna svårigheterna.

Naturligtvis innebär den 'legalitet' som medges av Vandervelde, de Man, Spaak⁴ och andra kapitalets lakejer, besvärliga inskränkningar på marxisternas arbete och för därmed med sig faror. Men marxister som ännu inte är tillräckligt starka för att kunna bygga ett eget parti, har sina egna metoder för att bekämpa risken att fångas i reformismens garn; ett glasklart program, konstanta fraktionsband, internationell kritik o s v. En revolutionär flygels aktivitet, inom ett reformistiskt parti kan endast bli korrekt bedömd genom att värdera *utvecklingens dynamik*.

Vereecken gör inte detta, varken i förhållande till Action Socialiste Revolutionnaire (den revolutionära flygeln i det belgiska arbetarpartiet) eller Veritégruppen⁵. För i så fall skulle han tvingas medge att ASR haft avsevärda framgångar den senaste tiden. Hur det slutliga bokslutet kommer att utformas är ännu omöjligt att förutsäga, men entrismen i det belgiska arbetarpartiet har redan rättfärdigats av erfarenheterna.

Diskussion som en dogm

Vereecken utvidgar och generaliserar sitt misstag när han hävdar att existensen av små, isolerade grupper som splittrats från vår internationell bevisar *våra* sekteristiska metoder. Här är

⁴ Vandervelde, de Man och Spaak var ledare inom den belgiska socialdemokratin och befann sig under den här perioden i koalitionsregering med borgerliga partier.

⁵ Veritégruppen kallades den franska sektionen under sin tid i det franska socialistpartiet. Namnet kommer av gruppens tidning.

sanningen ställd på huvudet. Det är sant att Bolsjevik-Leninisterna i initialskedet drog till sig ett avsevärt antal anarkistiska och individualistiska element, oförmögna till organisatorisk disciplin, och i något fall även misslyckade existenser som inte förmått göra karriär i Komintern. Dessa uppfattade kampen mot byråkratism ungefär på följande sätt: man får aldrig komma till beslut utan diskussion ska vara en permanent sysselsättning. Vi kan med fullständigt berättigande säga att Bolsjevik-Leninisterna visade massor, kanske för mycket, tålmodighet gentemot dessa individer och grupperingar. Först sedan den internationella kärnan hade stabiliserats och börjat hjälpa de nationella sektionerna med att rensa deras egna led från internt sabotage, har vår internationella organisation upplevt en verklig och systematisk tillväxt.

Vägen till en ny international

Hur den nya internationalen kommer att ta form, genom vilka stadier den kommer att passera, hur den slutligen kommer att gestalta sig kan ingen idag förutsäga; och det är heller inte nödvändigt, det kommer ändå historien att utvisa.

Men vi måste börja genom att proklamera ett *program* som möter vår epoks uppgifter. På basis av detta program måste vi mobilisera dem politiskt övertygade, den nya internationalens pionjärer. Ingen annan väg är möjlig.

Marx och Engels KOMMUNISTISKA MANIFEST, som direkt vände sig mot alla typer av utopisk-sekteristisk socialism, betonar att socialister inte är motståndare till de existerande arbetarorganisationerna utan deltar i dem som en förtrupp. Samtidigt var manifestet ett program för det nya partiet, nationellt och internationellt. Sekteristen är nöjd med ett program som frälsningsmedel. Centristen vägleds av Eduard Bernsteins berömda (men i grunden meningslösa) formulering: 'Rörelsen är allt – målet intet'. Marxisterna formulerar sitt vetenskapliga program utifrån rörelsen i sin helhet, för att sedan tillämpa detta program på varje konkret stadium i rörelsens utveckling.

Inledande svårigheter

Å ena sidan blir den nya internationalens inledande steg svårare genom existensen av de gamla organisationerna. Å andra sidan underlättas dessa genom de kolossala historiska erfarenheterna. Utkristalliseringsprocessen för den nya organisationen, som är mycket svår och plågsam under de inledande skedena, kommer i framtiden att anta en snabb och häftig karaktär.

Nyligen inträffade händelser är av ojämförlig betydelse för formeringen av ett revolutionärt avantgarde. På sitt eget sätt har Mussolini – detta är viktigt att förstå – 'hjälpt' den Fjärde Internationalens sak. Stora konflikter utplånar alla halvmesyryer och allt konstgjort, men ger å andra sidan styrka åt allt livskraftigt. Krig lämnar utrymme endast för två tendenser inom arbetarrörelsen: socialpatriotismen som inte ryggar för något svek och revolutionär internationalism som är djärv nog och i stånd till att fortsätta kampen tills målet är nått.

Det är precis av detta skäl som centristerna, i sin rädsla för den kommande händelseutvecklingen, för en ursinnig kamp mot den Fjärde Internationalen. De gör rätt, på sitt eget sätt; i de stora konvulsionernas efterdyningar kan endast den organisation, som inte bara rensat sina led från sekterism, utan också systematiskt skolat kadrerna att avvisa all ideologisk vacklan och feighet, överleva och utvecklas.

22 Oktober 1935 L T

Översättning: *Patrik Olofsson*
Ur *Writings of Leon Trotsky 1935-36*, Pathfinder Press 1977